
„PRZEGLĄD ORGANIZACJI” - WCZORAJ I DZIŚ. ROLA CZASOPISMA W ROZWOJU NAUK O ZARZĄDZANIU. CZ. 2

Eryk Głodziński

Wprowadzenie

Przeгляд Organizacji” jest jednym z najstarszych polskich pism o charakterze naukowym. Ukazuje się od 1926 roku, a zatem towarzyszy rozwojowi nauk o zarządzaniu w Polsce niemalże od początku ich istnienia¹. Twórcą tytułu był wybitny polski naukowiec Karol Adamiecki,

który zauważył potrzebę stworzenia platformy propagowania wiedzy naukowej i przykładów dobrych praktyk zarządzania.

W niniejszym opracowaniu postawiono tezę, że „Przeгляд Organizacji” był jednym z ważnych narzędzi, które

umożliwiły postęp zarządzania w Polsce. Dotyczy to zarówno obszaru nauki, jak i praktyki gospodarczej. Artykuł² ten jest kontynuacją opracowania, które prezentowało ewolucję rozwoju czasopisma od jego powstania w roku 1926 do okresu przełomu polityczno-społecznego w Polsce, tj. roku 1989 (Głodziński, 2016). Tym razem analizie zostanie poddana najnowsza historia czasopisma, aż do jego dziewięćdziesiątych urodzin, przypadających w kwietniu 2016 roku. Celami opracowania, podobnie jak poprzedniej części artykułu, są przedstawienie w syntetyczny sposób ewolucji czasopisma na przestrzeni wielu lat jego funkcjonowania (pod względem prezentowanych treści oraz domeny działania), a także określenie znaczenia periodyku dla rozwoju zarządzania. W opracowaniu szczególna uwaga zostanie zwrócona przede wszystkim na problematykę wzajemnego przenikania się nauki z praktyką zarządzania, jak również ogólne rozważania o charakterze metodologicznym, w tym dotyczące instrumentalizacji zarządzania.

Stare problemy naukowe w nowych warunkach gospodarczych (lata 1990-2007)

Lata dziewięćdziesiąte XX wieku to okres pełnego otwarcia krajowej nauki na rozwiązania znane i stosowane od wielu lat w państwach gospodarki wolnorynkowej. Ze względu na wstrzymanie publikacji czasopisma „Organizacja i Kierownictwo” od kwietnia 1990 roku w „Przeglądzie Organizacji” gościła na stałe rubryka *Przegląd czasopism zagranicznych*. Pojawiały się w niej skrócone opisy artykułów publikowanych m.in. w: „Harvard Business Review”, „Management Services”, „Management Zeitschrift – IO”, „Manager Magazin” i wielu innych.

Zachodzące zmiany społeczno-polityczne stały się również doskonałą okazją do kolejnych prezentacji szerokiego spojrzenia na dotychczasowy dorobek zarządzania, którego dokonał m.in. Andrzej K. Koźmiński w czteroczęściowej serii artykułów (1991a, s. 7–10; 1991b, s. 10–14; 1991c, s. 15–18; 1991d, s. 12–14), jak również wskazania propozycji badawczych w zakresie organizacji i zarządzania (Zimmiewicz, 1992, s. 17–21). Był to okres podjęcia szerszej, w pewnym sensie pionierskiej w Polsce, dyskusji na temat analizy wartości, etyki biznesu, prywatyzacji przedsiębiorstw czy roli papierów wartościowych jako instrumentów tworzącego się rynku kapitałowego. Ponownie wrócono również do dylematów, czy zarządzanie jest nauką, a może sztuką (Zimmiewicz, 1992, s. 14–15), dyscypliną praktyczną czy akademicką (Czerniawska-Joerges, 1994, s. 16–17). W wyróżnionych opracowaniach badacze wskazywali, że *teoretycy* nie muszą pouczać *praktyków*, mogą ich inspirować. Praktycy nie muszą uczyć się teorii, mogą dostarczać materiału do jej budowy. Jakże znamienne w dzisiejszych czasach są poglądy, że „dyscyplina akademicka oderwana od praktyki staje się nudna i skoncentrowana sama na sobie. Praktyka bez refleksji staje się rutyną i samopowielaniem” (Czerniawska-Joerges, 1994, s. 17). „Praktyka powinna dostarczać informacji służących opisowi rzeczywistości oraz formułowaniu i weryfikacji hipotez w całym cyklu procesu badawczego, teoria zaś powinna dostarczać wzorców (standardów) służących ocenie prawidłowości rozwiązań praktycznych, a także wytyczać przewidywane (w tym

postulowane) kierunki rozwoju tych rozwiązań” (Lichtarski, 1999b, s. 11). Dziś można by było dodać, że praktyka bez teorii byłaby drogą lekcją zarządzania, na którą obecnie większość organizacji nie może sobie pozwolić. W „Przeglądzie Organizacji” zostały sformułowane również bezpośrednie rekomendacje dla menedżerów: „jeśli chcesz zachować swoją konkurencyjność – bądź aktywny (bądź przynajmniej proaktywny), obserwuj otoczenie, przewiduj i reaguj o czasie, zważaj na tendencje w zarządzaniu na świecie, spodziewaj się rewolucji kulturowej teleinformatycznej i jej skutków we własnej firmie, ucz się kształtować nową kulturę firmy, nastawioną na wysoką tolerancję niepewności” (Dwojacksi i in., 1999, s. 15). Przedstawione rekomendacje nabierają szczególnego znaczenia w sytuacji wołania o zmianę sposobu zarządzania polskimi przedsiębiorstwami, w których: małą wagę przywiązuje się do czynnika ludzkiego, polityka dominuje nad racjonalnością zarządzania, kierownictwo zbyt słabo utożsamia się z organizacją, następuje rozmycie odpowiedzialności za podejmowane decyzje (Ciesielski, 2002, s. 11–12). Częściowym potwierdzeniem tych tez są wyniki badań Józefa Pencza (2004, s. 13), który wskazał na problem niedostatecznego podziału kompetencji między zarządzającymi a organami nadzorującymi procesy gospodarcze, np. radami nadzorczymi. Badacz wskazał w ten sposób na zjawisko „rozmywania się” odpowiedzialności, a przez to zmniejszenie skuteczności działania przywołanych organów, które odgrywają kluczowe role w funkcjonowaniu organizacji gospodarczych.

Na łamach „Przeglądu Organizacji” podejmowano również polemikę w zakresie definiowania nazwy dyscypliny. Stanisław Kwiatkowski (1995, s. 14) podkreślał, że „organizacja rozumiana zarówno w sensie rzeczowym, jak i czynnościowym, jest jedynie specyficznym narzędziem zarządzania”. Apelowal jednocześnie, aby o najbardziej podstawowych kwestiach metodologicznych mówić w sposób przystępny, używając przy tym, jeżeli to tylko możliwe, języka potocznego. Na odzew środowiska nie trzeba było długo czekać. Na łamach „Przeglądu Organizacji” rozpoczęła się dyskusja na temat współczesnych koncepcji zarządzania przedsiębiorstwem. Wśród bardzo wielu głosów na szczególną uwagę zasługuje dość śmiały, aczkolwiek ze wszech miar słuszny pogląd, że „operacjonalizacja koncepcji zarządzania, jak każdej innej innowacji w sferze zarządzania, napotyka na wielorakie opory natury psychospołecznej, a w konsekwencji – narażona jest na pozorację działań wdrożeniowych” (Lichtarski, 1999a, s. 17). Częściowo odpowiedzią na te zarzuty były wyniki badań na temat wykorzystania współczesnych – w owym czasie – instrumentów zarządzania przez polskie przedsiębiorstwa i administrację publiczną. Według nich organizacje gospodarcze chętnie sięgały po narzędzia wspomagające zarządzanie, co wymuszały wysoki poziom konkurencyjności rynku. Niestety, jak wskazano, odwrotna sytuacja była wśród instytucji administracji rządowej i samorządowej (Lisiecki, 2000, s. 14–17). Liczne badania empiryczne poświęcone tej problematyce nie zakończyły teoretycznych rozważań na temat rozwoju koncepcji zarządzania. Stanowiły dalszą inspirację dla ich kontynuatorów. I tak np. w 2001 roku „Przegląd Organizacji” stał się miejscem polemiki między Janem Lichtarskim a Zbigniewem Martyniakiem, której przedmiotem był sposób ewolucji koncepcji w funkcje zarządzania oraz relacji między nimi a metodami i technikami zarządzania. Problematyka ta

znalazła również kontynuację, czego przykładem mogą być rozważania na temat różnych grup koncepcji zarządzania: komplementarnych, sprzecznych oraz niewspółmiernych (Sułkowski, 2004, s. 6–8). Te ciekawe analizy o charakterze metodologicznym, z uwypukleniem ich znaczenia dla praktyki gospodarczej, niewątpliwie wzbogacały teorię organizacji i zarządzania, ale przede wszystkim stały się ważnym drogowskazem metodologicznym dla pozostałych badaczy.

Kluczowym zadaniem „Przeglądu Organizacji” w zakresie rozwoju zarządzania w Polsce, przede wszystkim w ujęciu empirycznym, było propagowanie nowej wiedzy związanej z przeobrażeniami gospodarczymi. W latach dziewięćdziesiątych na łamach czasopisma wiele miejsca poświęcono m.in.: zagadnieniom zarządzania strategicznego, procesom restrukturyzacji przedsiębiorstw oraz tworzeniu i funkcjonowaniu rynku kapitałowego. Wymienione obszary tematyczne doskonale wpisywały się w ewoluującą rolę periodyku, którego odbiorcami byli już nie tylko naukowcy i praktycy biznesu i służb publicznych, ale również studenci. W tym zakresie rola edukacyjna „Przeglądu Organizacji” nabrała nowego wymiaru. Związane to było również z niewątpliwie zmniejszającym się znaczeniem czasopisma jako źródła popularyzacji wiedzy wśród kadr kierowniczych. Środowiska menedżerskie zaczęły czytać inne periodyki – o charakterze bardziej doradczym niż naukowym. Nośnikiem wiedzy o walorach typowo aplikacyjnych stawały się w coraz szerszym zakresie dynamicznie rozwijające swoją aktywność firmy konsultingowe, a także zagraniczne jednostki macierzyste wielu krajowych przedsiębiorstw, które w wyniku procesów prywatyzacyjnych weszły w skład międzynarodowych koncernów.

Kiedy nauka „wchłonęła” już większość nowoczesnych rozwiązań, a polska gospodarka była pełnoprawnym członkiem grupy państw rozwijających się, przyszedł czas na dalsze pogłębione badania zwłaszcza nad konkurencyjnością i zarządzaniem strategicznym. Szczególnie aktywni na tym polu byli Andrzej Kaleta, Rafał Krupski i Krzysztof Oblój, którzy już w latach dziewięćdziesiątych XX wieku przeprowadzili wiele badań empirycznych na ten temat. Na łamach „Przeglądu Organizacji” badacze zaproponowali nową procedurę zarządzania strategicznego, z myślą o jej praktycznym wykorzystaniu (Kaleta, 2003, s. 24–26). Przedstawili strategiczne wyzwania polskich przedsiębiorstw, do których zaliczono pojawienie się innowacyjnych modeli biznesu, traktowanie dylematów jako podstawy innowacji organizacyjnej czy wykorzystanie wiedzy jako konkurencyjnego zasobu (Oblój, 2004, s. 6–8). Postulowali redefiniowanie strategii organizacji, ponieważ jej dotychczasowe rozumienie znajduje bardzo ograniczone zastosowanie w turbulentnych warunkach otoczenia (Krupski, 2007, s. 3). Opracowania te niewątpliwie przyczyniły się do osiągnięcia fazy dojrzałości przez tę bardzo ważną subdyscyplinę zarządzania.

Wyzwania globalnego rynku dla zarządzania i ... czasopism naukowych (od 2008)

Zanim zostanie bliżej dokonana analiza trendów dorobku publikacyjnego „Przeglądu Organizacji”, należy wskazać na uwarunkowania otoczenia zewnętrznego, które w znacznej mierze wpływają na obecną rolę czasopisma oraz jego

pozycję na rynku wydawniczym. Przede wszystkim nastąpiły głębokie zmiany wynikające m.in. z procesu globalizacji, wśród których należy wymienić:

- uzyskanie przez badaczy szerokiego i darmowego dostępu do znanych i cenionych czasopism światowych oraz książek dzięki stosowanej przez wiele polskich uczelni prenumeracie pełnotekstowych baz danych (np. EBSCO, ELSEVIER, ProQuest, Wiley Online Library),
- wprowadzenie ewaluacji czasopism przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, która określa liczbę punktów dla autorów za publikację artykułów w periodyku naukowym,
- powstanie i rozwój wielu czasopism naukowych, których funkcjonowanie jest dotowane ze środków statutowych uczelni,
- darmowe udostępnianie on-line publikowanych w czasopismach artykułów naukowych,
- powstanie i rozwój wielu czasopism biznesowych popularyzujących praktyczną wiedzę, przedstawiających porady i opinie ekspertów oraz wzorcowe rozwiązania do zastosowania w biznesie.

Duża konkurencja na rynku wydawniczym oraz potrzeba gromadzenia przez naukowców punktów za publikacje (wymóg kategoryzacji uczelni oraz awansów naukowych) spowodowały znaczny przyrost ilościowy różnego typu opracowań. Z drugiej strony obecność na rynku czasopism / magazynów o charakterze poradnikowym spowodowała utratę znacznej części czytelników, głównie kadry kierowniczej, która była jedną z kluczowych grup docelowych od początku istnienia periodyku. Oceniając te zjawiska w skali ogólnokrajowej, można zauważyć, że nie sprzyjały one podnoszeniu poziomu (jakości) publikowanych artykułów naukowych, przede wszystkim ze względu na skrócenie cyklu tworzenia artykułu, a tym samym problemy związane z utrzymaniem reżimu metodologicznego podczas prowadzenia badań. Z drugiej strony nauka stanęła przed potrzebą rozwiązywania bardzo trudnych problemów związanych m.in. z ograniczaniem warunków niepewności podejmowania decyzji gospodarczych, funkcjonowaniem organizacji w warunkach dużej zmienności otoczenia oraz ogólnoświatowym kryzysem finansowo-fiskalnym, wpływającym najczęściej negatywnie na sytuację ekonomiczną organizacji. Dziś jednym z najważniejszych wyzwań dla menedżerów jest zapewnienie adaptacyjności przedsiębiorstw do nowej rzeczywistości.

Dalsze funkcjonowanie czasopisma powinno uwzględniać powyższe uwarunkowania otoczenia zewnętrznego. Z pewnością wpływają one na sposób pracy redakcji i tematykę publikowanych opracowań, ale nie powinny wpływać na obniżenie jego merytorycznej jakości. Wydaje się, że wychodząc naprzeciw tym oczekiwaniom, w analizowanych latach było opublikowanych wiele opracowań reprezentujących wysoki poziom naukowy. Według wytycznych redakcji, merytoryczna zawartość, w tym element nowości i zachowanie odpowiedniego rygoru badawczego przez autora, to wciąż główne kryteria kwalifikacji artykułu do druku. Należy jednak zauważyć, że od pewnego czasu czasopismo koncentruje się na węższym niż przedtem gronie odbiorców, którymi są głównie naukowcy i studenci. Periodyk stał się przede wszystkim platformą wymiany wyników badań oraz weryfikacji prezentowanych tez naukowych. Wychodząc naprzeciw potrzebom

rynkowym w czasopiśmie oprócz artykułów podejmujących bardzo specjalistyczne, nieraz niszowe tematy są publikowane również opracowania o charakterze przeglądowym. Mogą one być zarówno źródłem uzupełnienia wiedzy, jak i inspiracją do podejmowania nowych problemów badawczych.

Analizując dorobek publikacyjny „Przeglądu Organizacji” od roku 2008, można zauważyć, że pomimo zmian uwarunkowań zewnętrznych nie różni się on zasadniczo pod względem tematycznym od opracowań z lat wcześniejszych. Poszczególne obszary badawcze są pogłębiane, co odzwierciedla również trendy światowe. W czasopiśmie publikowane są w dalszym ciągu artykuły: o charakterze metodycznym, analizujące aktualny dorobek i kierunki rozwoju nauk o zarządzaniu, opisujące uwarunkowania funkcjonowania organizacji na podstawie badań empirycznych, prezentujące dobre praktyki zarządzania w organizacjach, opisujące wybrane aspekty znanych od lat koncepcji, metod i technik zarządzania, eksplorujące stosunkowo nowe obszary nauki. Ze względu na ograniczenia objętości artykułu w dalszej części nieco szerzej zostaną opisane jedynie dwa pierwsze obszary, które – zdaniem autora opracowania – niezmiennie kształtują rozwój zarządzania jako dyscypliny naukowej, w myśl stwierdzenia, że aby odkrycie zostało uznane za naukowo potwierdzone, należy podporządkować się rygorom nauki (Niemczyk, 2009, s. 3–5). Uzasadnia to konieczność prowadzenia rozważań metodologicznych. Stanowią one niezmiennie bardzo cenne źródło wiedzy, szczególnie dla naukowców znajdujących się na początku swojej kariery zawodowej. Publikacje takie można znaleźć również w „Przeglądzie Organizacji”. Przykładem może być opracowanie dotyczące procedury i uwarunkowań określania problemu badawczego (Ciesielski, 2013, s. 4–7). Ważnym głosem w dyskusji metodologicznej było opracowanie na temat mitów w zakresie stosowania badań jakościowych w naukach o zarządzaniu i podkreślenie, że również one wymagają rygoru metodycznego na etapach gromadzenia i analizy danych czy tworzenia teorii (Czakon, 2009, s. 13–17). W ten nurt wpisuje się badanie koewolucji metod zarządzania, gdzie można znaleźć wskazówki metodologiczne do analizy tego typu zjawisk (Ćwiklicki, 2008, s. 8–10).

Duże znaczenie dla rozwoju nauk o zarządzaniu mają opracowania o charakterze przeglądowo-polemicznym. Przykładem opracowań tego typu była seria artykułów podejmujących problematykę przełomów w zarządzaniu, tj.: przełomów w teorii zarządzania (Stabryła, 2011, s. 7–12), konsekwencjach przełomów i ich rozpoznawaniu (Lichtarski, 2011, s. 12–15), przełomów w praktyce zarządzania (Romanowska, 2011, s. 16–20), inicjatorach przełomów w zarządzaniu (Borowiecki, Rojek, 2011, s. 21–25), przełomie związanym z informatyzacją zarządzania (Kiełtyka, 2011, 26–29), czy przełomach w zarządzaniu zasobami ludzkimi (Gableta, Cierniak-Emerych, 2011, s. 30–34). Artykuły te były krytycznym przeglądem dorobku nauk o zarządzaniu i do dziś mogą być źródłem inspiracji dla badaczy. Podobnie należałoby traktować głos Krzysztofa Oblója (2008b, s. 4), który na kanwie doświadczeń ogólnoswiatowego kryzysu 2008 roku wskazał, że istnieje „konieczność przebudowy teorii, może będzie ona bardziej realistyczna, bardziej nudna i normalna, ale za to uczyni bezpiecznie-

szą praktykę zarządzania”. Z perspektywy czasu należy jednak zapytać, czy jest to w ogóle możliwe? Do ważnych opracowań dotyczących metodologicznych aspektów nauk o zarządzaniu należy również zaliczyć rozważania na temat paradygmatów. Przykładowo Andrzej Jaki (2014, s. 12) stwierdził, że ich rozwój ma charakter ewolucyjny. Natomiast Marek Ciesielski (2014, s. 6) przyjął, że teoria nauk o zarządzaniu powinna rozwijać się w oparciu o kompromis między falsyfikacjonizmem Poppera a teorią rewolucji naukowych Kuhna. Jest to wyraźne spojrzenie z perspektywy nauk społecznych, które wskazuje postulowany kierunek rozwoju dyscypliny.

Również w roku jubileuszu dziewięćdziesięciu lat istnienia „Przeglądu Organizacji” w czasopiśmie podjęto wiele problemów o charakterze metodologicznym. Rozpatrywano możliwość zastosowania metod zarządzania w świetle paradygmatów nowej ekonomii (Marciniak, 2016), analizowano ewolucyjny nurt w naukach o zarządzaniu (Stańczyk-Hugiet, Piórkowska, 2016) czy w dalszym ciągu rozważano związki między nauką a praktyką (Brzeziński, 2016; Suszyński, 2016).

Ważną rolę „Przeglądu Organizacji” była prezentacja stanowiska uznanych autorytetów na aktualne problemy w zakresie nauk o zarządzaniu. Szczególne znaczenie miało ustosunkowanie się do reformy nauki polskiej. Do propozycji rządowych z 2008 roku negatywnie odniósł się Bogdan Nogalski (2008, s. 11–15), który wskazywał na jej wiele mankamentów, w tym błędną propozycję likwidacji kolokwium habilitacyjnych. Z perspektywy czasu wydaje się, że pogląd ten był ze wszech miar uzasadniony. Trudno bowiem podejmować decyzje członkom właściwych gremiów w zakresie nadawania stopni naukowych, niejednokrotnie znając jedynie suche fakty z życia kandydata.

Nawiązując do potrzeby reformy, Krzysztof Oblój (2008a, s. 4) wskazał, co należy zrobić, aby polska nauka zaczęła się liczyć na świecie. Wśród koniecznych do podjęcia działań wyróżnił:

- przeprowadzenie reformy, zakładając dziesięcioletnią, piętnastoletnią perspektywę działania,
- zwiększenie współpracy międzynarodowej, w tym potrzebę wysyłania masowo polskich naukowców do liczących się światowych ośrodków naukowych, jednocześnie ściągając do kraju, przynajmniej czasowo, uznane autorytety polskie pracujące zagranicą,
- rozpoczęcie na poważnie parametryzacji pracy naukowców i wyciąganie z niej konsekwencji.

Wydaje się, że problem nadal zbyt małej otwartości nauki polskiej na świat jest również słabością „Przeglądu Organizacji”. Na łamach czasopisma bardzo rzadko publikują autorzy z zagranicznych jednostek akademickich, nie wspominając już o uznanych na świecie autorytetach naukowych. Należy zatem dążyć do większej rozpoznawalności periodyku na świecie, ponieważ tylko w ten sposób można przyciągnąć zagranicznych autorów.

Podsumowanie

Na początku opracowania postawiona została teza, że „Przegląd Organizacji” był jednym z ważnych narzędzi, które umożliwiło rozwój zarządzania w Polsce, zarówno na

polu naukowym, jak i praktyki gospodarczej. Analiza ponad pięć tysięcy opublikowanych artykułów od początku istnienia czasopisma upoważnia do jej potwierdzenia. W ciągu dziewięćdziesięciu lat funkcjonowania „Przegląd Organizacji”:

1. Prezentował dorobek niemalże wszystkich ośrodków naukowych w Polsce zajmujących się zarządzaniem i problematyką poboczną np.: ekonomią, finansami, socjologią, czy psychologią.
2. Był miejscem publikacji wyników badań przez największe autorytety w kraju, a przed wojną również na świecie.
3. Był miejscem bezpośredniej polemiki naukowej między największymi autorytetami nauk o zarządzaniu w kraju oraz narzędziem inspiracji dla badaczy.
4. Umożliwiał szerokiemu gronu czytelników dostęp do wyników badań naukowych, co było możliwe dzięki nakładowi wahającemu się od kilkaset do ponad ośmiu tysięcy sztuk.
5. Jako miesięcznik gwarantował brak zbędnej zwłoki w publikacji artykułów. Szczególnie ważne było to przy propagowaniu najnowszych rozwiązań, wprowadzaniu nowych koncepcji, metod i technik zarządzania.
6. Starał się być wiarygodnym i transparentnym narzędziem transferu wiedzy – w wyniku stosowania jasnej i ogólnodostępnej procedury redakcyjnej oraz zaangażowania w proces merytorycznej oceny artykułów recenzentów reprezentujących niemal wszystkie ośrodki akademickie w kraju.
7. Posiadając jednego wydawcę, był niezależnym narzędziem przekazu, który nie faworyzował jednego bądź kilku ośrodków badawczych. Oczywiście w swojej historii podlegał pewnym wpływom politycznym, jednakże trudno dziś przewidzieć, na ile blokowały one możliwość publikacji artykułów przez badaczy będących w opozycji do władz politycznych.
8. Stawiając na bliskie relacje nauki i praktyki, promował transfer wiedzy, jak również dobre praktyki zarządzania. Wskazywał, że zarządzanie jest nauką przede wszystkim empiryczną, która powinna wychodzić naprzeciw potrzebom organizacji.
9. Propagował wiedzę wśród studentów kierunków ekonomicznych i nie tylko, będąc dla nich źródłem danych przy pisaniu prac dyplomowych i projektowych.
10. Odzwierciedlał trendy i mody w nauce oraz potrzeby społeczno-gospodarcze.

W artykule skoncentrowano się przede wszystkim na tych głównych nurtach w zarządzaniu, które tworzą jej trzon naukowy, tj. problematyce definiowania organizacji i zarządzania, ich związkach z praktyką gospodarczą czy poglądach na temat relacji między koncepcjami, metodami i technikami zarządzania a funkcjami, procesami i zasobami w przedsiębiorstwie. Uwypuklono również rolę czasopisma jako miejsca dyskusji na ważne aktualne problemy związane z naukami o zarządzaniu. Do pewnego stopnia można ubolewać, że w artykule nie skoncentrowano się w większym stopniu na poszczególnych obszarach dziedzinowych, w tym dziś tak popularnych tematach, jak: usieciowienie, wirtualizacja czy zaufanie. Są one niezmiernie ważne z punktu widzenia nauk o zarządzaniu. Jednak często kształtują je: moda, preferencje

badaczy, przydatność praktyczna z punktu widzenia panujących w danym otoczeniu uwarunkowań. Te mają charakter ewolucyjny i przemijający.

Przeprowadzona analiza poszczególnych numerów czasopisma nasuwa jeszcze jedną refleksję. Ewolucja periodyku była silnie skorelowana z rozwojem naukowego zarządzania w Polsce. Wyodrębnione w obu przedmiotowych artykułach fazy funkcjonowania czasopisma pokrywają się zasadniczo z etapami przemian w naukowym zarządzaniu. Daje to podstawy do stwierdzenia, że „Przegląd Organizacji” jest reprezentatywnym źródłem aktualnego stanu wiedzy w zakresie dyscypliny nauk o zarządzaniu.

Rezultaty przedstawionych badań mają pewne ograniczenia. Należy do nich przede wszystkim przeprowadzenie studiów jedynie w ramach jednego czasopisma – „Przeglądu Organizacji”, co oznacza, że nie można ich uogólniać do roli innych periodyków obecnych na rynku, które prezentują problematykę zarządzania. Wybór cytowanych artykułów czy przywoływanie poszczególnych nazwisk w artykule miało charakter subiektywny i wynikało z postrzegania rzetelności przez autora, a także konieczności ograniczenia się jedynie do pewnych tematów węzłowych.

Na koniec warto przytoczyć słowa Barbary Olędzkiej, wieloletniej redaktorki naczelnej czasopisma, która z okazji rocznicy 80 lat powstania pierwszego numeru napisała: „od kwietnia 1926 roku, z niewielkimi (z dzisiejszej perspektywy) przerwami, co miesiąc „Przegląd” otwiera swoje łamy przed ludźmi, dla których naukowe zarządzanie stanowi nie tylko zawód, ale i pasję, i dla których warto w pozytywnym trudzie propagować wiedzę. Jak długo jeszcze?” (Olędzka, 2006, s. 3). Chciałoby się powiedzieć „na zawsze”, mając nadzieję, że będzie istniało zapotrzebowanie na naukową wiedzę na temat zarządzania.

---

dr inż. Eryk Głodziński
Politechnika Warszawska
Wydział Inżynierii Produkcji
e-mail: e.glodzinski@wip.pw.edu.pl

Przypisy

- 1) Za początek naukowej organizacji w Polsce uznaje się wystąpienie K. Adameckiego na temat organizacji pracy w walcowni (Czech, 2003, s. 3–5).
- 2) Przygotowując artykuł, wykorzystano archiwalne numery czasopisma. Autor serdecznie dziękuje wydawcy – Towarzystwu Naukowemu Organizacji i Kierownictwa (TNOiK) – za udostępnienie materiałów źródłowych.

Bibliografia

- [1] Borowiecki R., Rojek T. (2011), *Współcześni inicjatorzy przemian w zarządzaniu*, „Przegląd Organizacji”, Nr 3, s. 21–25.
- [2] Brzeziński M. (2016), *Integracja nauki i praktyki zarządzania*, „Przegląd Organizacji”, Nr 4, s. 19–23.
- [3] Ciesielski M. (2002), *Zarządzanie polskimi przedsiębiorstwami – zmiany potrzebne od zaraz*, „Przegląd Organizacji”, Nr 12, s. 10–12.

- [4] Ciesielski M. (2013), *Trudności w określaniu problemu badawczego w naukach o zarządzaniu*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 1, s. 4–7.
- [5] Ciesielski M. (2014), *Paradygmaty w naukach o zarządzaniu*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 9, s. 3–6.
- [6] Czakon W. (2009), *Mity w badaniach jakościowych w naukach o zarządzaniu*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 9, s. 13–17.
- [7] Czech A. (2003), *Organizacja pracy według metody wykreślonej. W 100-lecie ogłoszenia*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 2, s. 3–5.
- [8] Czerniawska-Joerges B. (1994), *Nauka o zarządzaniu – dyscyplina praktyczna czy akademicka*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 1, s. 16–17.
- [9] Ćwiklicki M. (2008), *Koewolucja metod zarządzania*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 10, s. 8–10.
- [10] Dwojacksi P., Nogalski B., Sikorski Cz. (1999), *Zarządzanie w nowych czasach*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 9, s. 11–15.
- [11] Gableta M., Cierniak-Emerych A. (2011), *Wytoczne Unii Europejskiej źródłem przełomu w obszarze zarządzania ludźmi*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 3, s. 30–34.
- [12] Głodziński E. (2016), „Przeгляд Organizacji” – wczoraj i dziś. Rola czasopisma w rozwoju nauk o zarządzaniu. Cz. 1, „Przeгляд Organizacji”, Nr 3, s. 70–76.
- [13] Jaki A. (2014), *Mechanizmy rozwoju paradygmatów w zarządzaniu*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 2, s. 8–13.
- [14] Kaleta A. (2003), *Procedura współczesnego zarządzania strategicznego*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 10, s. 24–26.
- [15] Kiełtyka L. (2011), *Informatyczne przemiany zarządzania technologiami informacyjnymi w organizacjach*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 3, s. 26–29.
- [16] Koźmiński A.K. (1991a), *Raport o zarządzaniu, cz. I*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 3, s. 7–10.
- [17] Koźmiński A.K. (1991b), *Raport o zarządzaniu, cz. II*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 4, s. 10–14.
- [18] Koźmiński A.K. (1991c), *Raport o zarządzaniu, cz. III*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 5, s. 15–18.
- [19] Koźmiński A.K. (1991d), *Raport o zarządzaniu, cz. IV*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 6, s. 12–14.
- [20] Krupski R. (2007), *Redefiniowanie strategii organizacji*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 12, s. 3–6.
- [21] Kwiatkowski S. (1995), *O psie, płocie, paradygmacie teorii organizacji i przyszłości praktyki zarządzania (I)*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 12, s. 13–17.
- [22] Lichtarski J. (1999a), *Współczesne koncepcje zarządzania przedsiębiorstwem – istota, relacje, problemy stosowania*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 1, s. 13–18.
- [23] Lichtarski J. (1999b), *Związki teorii i praktyki w dziedzinie organizacji i zarządzania przedsiębiorstwami*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 11, s. 11–14.
- [24] Lichtarski J. (2011), *Kilka refleksji o konsekwencjach przełomów i ich rozpoznawaniu*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 3, s. 12–15.
- [25] Lisiecki M. (2000), *Współczesne instrumenty zarządzania w praktyce polskich przedsiębiorstw i administracji publicznej*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 11, s. 14–17.
- [26] Marciniak S. (2016), *Metody zarządzania w świetle nowej ekonomii*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 1, s. 4–9.
- [27] Nogalski B. (2009), *Zmienić naukę i szkolnictwo wyższe trzeba – ale rozważnie*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 5, s. 11–15.
- [28] Niemczyk J. (2009), *Chciałbyś coś odkryć?*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 10, s. 3–5.
- [29] Obłój K. (2004), *Strategiczne wyzwania polskich firm*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 1, s. 6–8.
- [30] Obłój K. (2008a), *Kierunki reformy nauki polskiej*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 5, s. 3–4.
- [31] Obłój K. (2008b), *Zarządzanie na krawędzi – o odpowiedzialności teorii zarządzania*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 11, s. 3–4.
- [32] Olędzka B. (2006), *80 lat „PO”*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 4, s. 3.
- [33] Penc J. (2004), *Nowe oblicze organizacji*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 3, s. 8–13.
- [34] Romanowska M. (2011), *Przełomy w praktyce zarządzania*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 3, s. 16–20.
- [35] Stabryła A. (2011), *Przełomy w teorii zarządzania*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 3, s. 7–12.
- [36] Stańczyk-Hugiet E., Piórkowska K. (2016), *Ewolucyjny nurt w naukach o zarządzaniu. Stan wiedzy*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 2, s. 7–15.
- [37] Sułkowski Ł (2004), *Metodologia nauk o zarządzaniu*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 10, s. 7–10.
- [38] Suszynski C. (2016), *Nauka i praktyka zarządzania – cztery perspektywy budowania tożsamości i użyteczności społecznej*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 4, s. 24–29.
- [39] Zimmiewicz K. (1992), *Propozycje badawcze w zakresie organizacji i zarządzania*, „Przeгляд Organizacji”, Nr 3, s. 17–21.

**„Journal of Organization Review”
– Yesterday and Today. Significance
of the Journal in Development
of Management Science. Part 2**

Summary

In the paper following assumption was stated: „Journal of Organization Review”, as the scientific magazine – present in the market since nineteen years, was one of the crucial instruments that interacted on the development of management in Poland, in science and business as well. The main objectives of the manuscript were to describe the evolution of the journal regarding published topics and its domain, and to show the significance of the magazine in development of management. The paper was split into two articles (parts). In the first one the analysis of years 1926 – 1989 was presented. In the above mentioned time the journal was mainly the forum of knowledge exchange between scientists and practitioners. The second article discusses the period of years 1990 – 2016. In the above mentioned time the journal was the instrument of knowledge exchange among the scientists, the place of inspiration for the researchers and source of knowledge for the students.

Keywords

Journal of Organization Review, scientific journal, management